

PO SPLETNIH SLEDEH MATJAŽA KMECLA¹

Prispevek evidentira pojavljanja Matjaža Kmecla na spletu, zlasti na Wikipediji in sestrskih spletiščih, opisuje historiat in kategorizacijo wikipedijskega gesla in njegovih slik v Wikimedijini Zbirki, dopolnjuje njegove Wikipodatke, razlaga pomen postavljanja fotografij, ki dokumentirajo strokovno življenje, v javno last, s pomočjo dLiba in Cobissa primerja deleže Kmecla in njegovih kolegov v javni zavesti in se zaključí z omembo njegovega razpravnega sloga.

Ključne besede: Wikipedija, Wikipodatki, Wikimedijina zbirka, licenca Creative Commons, Digitalna knjižnica Slovenije

Following in the online footsteps of Matjaž Kmecl

The paper records the various appearances of Matjaž Kmecl on the web, especially on Wikipedia and its sister projects, describes the history and categorization of his Wikipedia entry and his images on Wikimedia Commons, adds details to his Wikidata, explains the importance of placing photographs documenting the discipline in the public domain, compares Kmecl's and his colleagues' presence in the public consciousness with the help of dLib and Cobiss, and concludes with a reference on his personal style of expression.

Keywords: Wikipedia, Wikidata, Wikimedia Commons, CC-license, Digital Library of Slovenia

¹ Zaradi številnih hiperpovezav, ki so za razumevanje bistvene (sivo obarvano besedilo), je priporočljivo in morda edino smiselno branje z miško v roki. Članek lahko poiščete in preberete v spletni obliki na naslovu DOI: 10.4312/jis.69.1-2.43-51.

Pa poguglajmo Matjaža Kmecla. Na prvem mestu je seveda njegovo wikipedijsko geslo, potem njegov profil med akademiki SAZU, nekaj nižje najdemo geslo v gledališkem leksikonu Si.gledal. Zastonj ga iščemo v *Slovenskem biografskem leksikonu* (SBL, danes Slovenska biografija). Ko so med letoma 1925 in 1932 izhajali snopiči SBL z imeni od A do L, ga še ni bilo na svetu, *Novi slovenski biografski leksikon*, ki bo popravil krivico prepozno rojenim z začetka abecede, pa je leta 2022 s petim zvezkom prilezel še do črke Č. Nenavadno je, da ga ni v spletnem leksikonu *Obrazi slovenskih pokrajin*. Geslo o Kmeclu je v *Enciklopediji Slovenije*, ki pa ni spletno dostopna. Ker sem ga sestavil jaz, ki brez postavljanja na splet ne morem, je geslo z malo truda mogoče najti tudi na *zaslonu*. Zaradi nastanka davnega leta 1990 je seveda močno zastarelo.

Slike. Kmeclovo Wikipedijsko geslo je opremljeno z njegovim portretom. Klik nanj sliko poveča in odpre podatke o izvoru in licenci, na dnu strani pa se pokažeta dve kategoriji. Prva (Portreti moških z brki) bo prišla prav geslu o brkih, nas pa bolj zanima kategorija Matjaž Kmecl, v kateri se trenutno nahaja še pet Kmeclovih portretov. Ljudje si zmotno predstavljajo, da so fotografije na Wikipediji, pa niso. V levem zgornjem kotu ikona, ki je drugačna od wikipedijskega črkovnega globusa, razkriva, da se nahajajo na spletišču Wikimedia Commons, po domače v Wikimedijini Zbirki večpredstavnostnega gradiva, od koder zajemajo vsi globalni wikiprojekti.

Za trenutek naj se vrnem h **kategorizaciji** fotografij v Zbirki. Zgodovina redakcij Kmeclovega portreta pokaže, da je sliko 2. januarja 2007 naložil Hladnikm, sledilo je 20 posegov vanjo, večinoma od administratorjev z vseh koncev sveta ali od njihovih wikipobotov, Slovenca sta bila, koliko poznam vzdevke domačih wikipedistov, samo dva, TadejM in Ipos. Najprej je nekdo opozoril, da slika ni kategorizirana, naslednji je dodal kategorijo Moški (*Men*), čez dve leti je nekdo presplošno kategorijo Moški zamenjal z natančnejšo Stari moški (*Old men*) in dodal kategorijo Brki (*Moustaches*). 2011 je Ipos ugotovil, da je v Zbirki že več Kmeclovih portretov, ki kličejo po novi kategoriji Matjaž Kmecl, potem pa se je TadejM (vzdevek medicince Dejana Papeža) lotil Kmeclovih brk: najprej je *Moustaches* zamenjal s *People with moustaches* (Ljudje z brki), a s tem ni bil zadovoljen, v naslednji minuti jo je zamenjal z *Men with moustaches* (Moški z brki). 2015 je nekdo črtal uvrstitev Kmecla med stare može, 2019 pa spet drugi zamenjal *People with moustaches* s *Portraits of men with moustaches* (Portreti brkatih moških), pač skladno z nomenklaturo v Zbirki, ki pod tem imenom naniza 1956 brkatih portretov in še 20 podkategorij z dodatnimi stotinami brkačev. Za literarno zgodovino je ta brkovni historiat bizaren in obsoleten, mogoče bi podatek prišel prav le razigranemu sestavljalvcu testa za slovenistične bruce: Katere tri slovenske literarne zgodovinarje prikazujejo tile trije brkati portreti (zraven Kmecla bi postavil npr. še fotografije Toneta Pretnarja – hm, ta bi lahko spadal že v novo kategorijo ljudi z brki **in** brado – in Dušana Pirjevca)? Tovrstna kategorizacija fotografij v Zbirki je koristna drugim ljudem (opremljevalcem, ilustratorjem, oglaševalcem ...), ki bi pri avtorsko zaščitenih posnetkih sicer morali na trnjevo pot pridobivanja dovoljenja za uporabo, medtem ko so v Zbirki slike uporabne brez vprašanj.

Med trenutno šestimi prosto dostopnimi Kmeclovimi portreti v **Wikimedijini Zbirki** je najstarejša mladostna črno-bela fotografija, ki jo je iz *Tribune* 1962, ki je v Digitalni knjižnici Slovenije (dLib), skopiral uporabnik Ipos; to je lahko storil po zaslugi starega jugoslovanskega avtorskega zakona, ki je v javno domeno sprostil fotografije, objavljene pred 1. 1. 1970. Tri fotografije so moje. Kmecla sem slikal leta 2005 ob odkritju kipa Gregorja Kreka na Četeni Ravni in sliko postavil v javno last dve leti pozneje, pač za potrebe Kmeclovega gesla na Wikipediji. Druga moja je iz leta 2014. Ipos jo je našel v moji spletni fotogaleriji, in jo, ker je ta objavljena pod licenco proste dostopnosti in uporabe CC, brez spraševanja postavil v Zbirko. Posneta je bila ob okroglem 50. Seminarju slovenskega jezika, literature in kulture. Tretja moja je iz leta 2016. Nastala je v Prešernovi rojstni hiši v Vrbi, kamor nas je za svojo 90-letnico povabil Boris Paternu. Dve sliki je wikipedij-ski administrator Sporti snel s portala Flickr: obe sta bili posneti na strokovnem posvetu ob 80-letnici slovenskega slavističnega društva (ZSDSDS) oktobra 2014; fotograf ni zapisan, mogoče je bil Matjaž Zaplotnik, ki je tedaj pri društvu skrbel za take reči.

Skupina Kmeclovih portretov v Zbirki je uvrščena v naslednje kategorije: *Kmecl (surname)*, *Matjaž (given name)*, *1934 births*, *Male writers from Slovenia*, *Literary historians from Slovenia*, *Male politicians of Slovenia*, *Members of the Slovenian Academy of Sciences and Arts*. V kategoriji Kmecl (priimek) je zaenkrat samo Matjaž. Klik na kategorijo Matjaž v Zbirki nam odpre portrete 31 Matjažev, brez izjeme Slovencev. V kategoriji rojenih leta 1934 ima Matjaž Kmecl tisoče sosedov, v kategoriji slovenskih literarnih zgodovinarjev je ob njem še 172 drugih, nad sto jih je predstavljeno z več kot eno fotografijo. Za kategorijo moških politikov iz Slovenije nisem prepričan, da bo obstala, saj je v času spolske občutljivosti vse preveč zaznamovana, čeprav je nastala najbrž le iz potrebe po simetriji, potem ko je nekdo začutil nujo, da posebej izpostavi ženske v politiki. Kakorkoli, tu se najdejo slike blizu tisoč slovenskih politikov. Kategorija članov SAZU je skromnejša, v Zbirki je portretiranih, skupaj s Kmeclom, 231 slovenskih akademikov.

Guglanje postavi na zaslon še mnogo **drugih Kmeclovih fotografij** in povrh še 125 video posnetkov, povezanih z njegovim imenom. Težava tega gradiva je, da je objavljena na spletu kot avtorsko delo tega ali onega fotografa, ali pa je pravice njihovega kopiranja in razpečevanja zadržal časopis oziroma založba. Če bi posnetke hoteli uporabiti za svojo objavo, bi morali kontaktirati avtorsko agencijo, fotografa ali njegove dediče, se pogoditi za dovoljenje in jih najbrž tudi plačati. Zoprno. Zato smo veseli objav, ki so namesto z zloveščim *copyrightom* (»vse pravice pridržane«) opremljene z licenco CC (*Creative Commons*). Sam pod to licenco objavljam posnetke v svoji spletni fotogaleriji. Od leta 1997 do danes se je tu nabralo 495 strani, skupaj okrog 15.000 slik. V njej poiščem Kmecla z iskalnim izrazom `site:slov.si/mh/galerije kmecl`; pred postavitvijo tja sem jih moral seveda opremiti z ustreznim podnapisom. Google mi na ukaz naniza 30 zadetkov s Kmeclom, kar ni vse, saj je Google v zadnjih letih selektiven, ko gre za iskanje po imenih in priimkih, in uporabniku sporoča, da so »nekateri rezultati [...]

morda odstranjeni na podlagi zakonodaje EU o varstvu podatkov«. Varovanje pa tako – pravo ime za to cenzuro je oviranje dostopa do informacij, kar je značilnost nedemokratskih sistemov oziroma družbe nadzora.

Najstarejše so fotografije s popotovanja iz Litije do Čateža, ki ga je leta 1958, ob stoletnici izida Levstikovega *Popotovanja iz Litije do Čateža* vodil Anton Slodnjak. Posnela sta jih takratna študenta Cene Omerzelj in Silvo Fatur in mi jih poslala za oddelčni arhiv. Študent Kmecl je na njih v karirasti planinski srajci (strani 89 in 207). Posnetek s študentske ekskurzije z Marjo Boršnik v Prekmurje iz Faturjevega arhiva je leto mlajši.

Tri leta pozneje, 1961, je bil velik del časopisa *Tovariš* posvečen mednarodnemu slavističnemu kongresu v Ljubljani, na eni fotografiji je predstavljen tudi oddelek. V oddelčnem arhivu je ostala serija posnetkov, nastalih ob isti priložnosti, s pojasnilom knjižničarja Marka Kranjca, da je šlo za selitev slavističnih knjig iz NUK-a na današnjo lokacijo na Aškerčevi 2; na vseh je Kmecl v beli srajci. Leta 1966 so se slavisti zbrali pri Marji Boršnik na Drulovki pri Kranju; menda so ji pred fotografiranjem asistenti, med njimi tudi Kmecl, prekopal vrt.

Leta 1976 je Kmecl popeljal na popotovanje iz Litije do Čateža moj letnik (stran 119 in 202), zraven so šli še profesorji Franc Jakopin, Janez Zor in Miha Mate. Iz leta 1988 je skupinski portret Oddelka v gostilni pri Urški.

2007 je bil Matjaž Kmecl na slavističnem kongresu, ki ga je v Trstu organiziral Miran Košuta; vidim ga na posnetkih z Mileno M. Blažič, Cirilom Zlobcem, Marijo Leskovar. Nastopil je na slavističnem kongresu 2014, 2015 je govoril v Dobovi ob poimenovanju osnovne šole po kolegu Jožetu Toporišiču, na komemoraciji na Srednji Dobravi pri Kropi in se z ženo Andrejo udeležil poklona pisatelju Vladimirju Kavčiču v Žireh, kjer sem ga slikal v družbi z Ivanom Kristanom. 7. 3. 2017 je govoril na predstavitvi Jožetu Koruzi posvečene številki Jezika in slovestva. Zadnje slike so z oddelčne komemoracije za umrlim Borisom Paternujem 29. 11. 2022.

Fotografije so amaterske, nekaj razpoložena iz starih časov pa so vendarle prenesle v današnjega. V pomoč so pri obujanju spominov, hkrati pa so prijazna oblika dokumentacije strokovnega in inštitucionalnega življenja Kmecla in njegovih kolegov. Fizično se slike nahajajo na Arnesovem strežniku in bodo tam ostale, dokler bo kdo plačeval najemnino domene. Ko plačnika ne bo več, bo šlo tisoče slik v nič. Potrebno je bilo kar nekaj prepričevanja Filozofske fakultete in Oddelka za slovenistiko, da je domena slov.si v vitalnem interesu ljubljanske slovenistike in zato vredna tistih 20 ali 30 evrov najemnine letno. Nobenega zagotovila ni, da tako tudi ostane, posebej če se spomnim večkratne nenapovedane ukinitve slovenističnih vsebin na fakultetnem strežniku, preden sem jih z negostoljubne FF rešil pod varno Arnesovo streho. Najbolje bi bilo fotografije prekopirati v Wikimedijino Zbirko, kjer bodo ostale – tako upam – za vse večne čase, to je dokler bo obstajala ta

civilizacija. In ob prenosu slikam dodati komentar, ob kakšni priložnosti so nastale in kdo vse je bil takrat še zraven. Ampak prenos zahteva svoj čas, veliko časa ...

Nadaljujem s Kmeclovim geslom na **Wikipediji**, kakršno je bilo, preden sem ob pisanju tegale prispevka začel posegati vanj. S skoraj 12.000 znaki spada med srednje obsežna gesla. Zastavil ga je oktobra 2006 skrivnostni wikipedist Ghdf23e, nazadnje pa je 10. julija 2023 po njem šaril Bjelceвица. V 17 letih eksistence je geslo doživelo 122 urejanj, število urednikov pa je bilo 38, med njimi sedem anonimnih, to je takih, ki niso delali ne pod svojim imenom ne pod vzdevkom. Povprečno je vsak od njih v članek posegel 3,2-krat (Informacije o »Matjaž Kmecl«). Wikipedijska statistika razkriva naslednje podrobnosti: povprečen čas med dvema redakcijama je bil 50 dni, na leto je bilo povprečno 7,3 urejanj. Največ se je z njim ukvarjala Jessa. S seznama seminarskih tem v mojem izbirnem magistrskem seminarju vidim, da si je tako uporabniško ime izbrala študentka Jasmina Hlaj, ki je s člankom izpolnila svoje študijske obveznosti pri predmetu. Po Kmeclu je nekaj urejala še gesla o Franu Levstiku, Jožetu Koruzi, Silvi Trdini, potem pa se je od Wikipedije poslovila in vanjo ni več posegala, vsaj pod imenom Jessa ne. Za Kmeclovo geslo je med letoma 2006 in 2009 prispevala 29 redakcij. Naslednja po številu urejanj sta bila Hladnikm (13) in Klemen Kocijančič (11), nekoč prvak med slovenskimi wikipedisti. Največ sprememb je geslo doživelo v letih 2006 in 2007, 2017 in 2023. Geslo je obsegovno raslo z dodajanjem biografskih in bibliografskih podatkov, popravki pa so zajemali posamezne zatipke, pravopis, slog, hiperpovezave, wikikodo, kategorizacijo, kompozicijo itd.

Geslo kaže znake svojega zgodnjega nastanka štiri leta po rojstvu slovenske Wikipedije, ko so bila pričakovanja še skromna, in bi ga bilo treba izdatneje vsebinsko dopolniti in uravnati po novejših, stremljivejših zgledih. Ena izmed večjih posodobitev se je zgodila po uvedbi **Wikipodatkov** (*Wikidata*) leta 2013, od koder zajema infopolje v desnem zgornjem kotu gesla. Kmecl se je znašel med Wikipodatki po zaslugi samodejnega skripta oziroma robota z imenom Sk!dbot 5. maja 2013. V njegov profil na Wikipodatkih je potem posegla množica wikipedistov, večinoma tujih, in to v podrobnostih, ki so mi kot računalniško slabo pismenemu uporabniku španska vas. Od domačih prepoznavam samo Sportija (njegovega pravega imena ne poznam) in Yerpa (vzdevek biologa Jerneja Polajnarja). Sam sem dodal Kmeclov datum rojstva in portret. Pravkar sem dodal še, da je bila Kmeclova alma mater FF UL in da je bil tam tudi zaposlen. Med Wikipodatki je še devet Kmeclov, vsi še čakajo na svojega urednika, zato so njihova imena na Wikipediji rdeča. Trenutno je edini s svojim geslom Matjaž Kmecl. Ker za gozdarja Marka Kmecla vem, da je Matjažev brat, bom ta podatek vnesel v Matjažev in Markov profil na Wikipodatkih. Uspelo! Sorodstvene mreže, ki jih spleta slovenska kulturna smetana, so nezanemarljive za tvorbo in vzdrževanje slovenstva.

Zgodovina Kmeclove wikipedijske strani me je spomnila, da je geslo spočetka krasila Kmeclova fotografija, ki sem jo posnel leta 1996 in postavil kar v lokalno, slovensko Wikipedijo namesto v globalno Zbirko, zelo verjetno zato, ker za obstoj

Zbirke še nisem vedel. Iz zgodovine strani tudi vidim, da sem si 19. marca 2010 ob 15:40 privoščil nesramen vandalizem: celotno geslo sem pobrisal, vsebino nadomestil z »bla bla bla«, vendar že v naslednji minuti vandalizem razveljavil in geslo vrnil v normalno stanje. 19. marca je bil petek in skoraj gotovo sem imel takrat predavanje oziroma delavnico v okviru dopolnilnega izobraževanja. Z demonstracijo vandalizma sem profesoricom slovenščine, ki so bile moje nekdanje študentke, pokazal, kaj počnejo njihovi dijaki, ko jih zagrabi sveta jeza nad slovenščino, in kako njihovo razdiralno početje na Wikipediji nevtralizirajo.

Poglejmo si še obisk gesla Matjaž Kmecl: v zadnjem mesecu (oktober/november 2023) je bilo deležno 150 obiskov, povprečno po pet na dan. V zadnjem letu je bilo največ klikanja po njegovem geslu (do 160 mesečno) maja in oktobra.

Kategorizacija Kmeclovega gesla na Wikipediji je podrobnejša od kategorizacije Kmeclovih slik v Zbirki. Naj kategorije z dna gesla kar prepisem: »Rojeni leta 1934, Živeči ljudje, Slovenski literarni zgodovinarji, Slovenski pisatelji, Slovenski politiki, Slovenski akademiki, Nosilci častnega znaka svobode Republike Slovenije, Dekani Filozofske fakultete v Ljubljani, Župančičevi nagrajenci, Slovenski komunisti, Člani Zveze komunistov Slovenije, Člani Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, Člani Predsedstva Republike Slovenije, Nagrajenci Sklada Borisa Kidriča, Pretnarjevi nagrajenci, Častni meščani Ljubljane, Redni člani Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Matjaž Kmecl.«

Klik na posamezno kategorijo pripelje na seznam osebnosti, ki delajo Kmeclu družbo. Nekatero predalčko pogrešam, najprej predalček za poznavalce planinskega in drugega cvetja ter amaterske vrtnarje, vendar sem v zadregi z imenom kategorije: botaniki je rezervirano za profesionalce, gojitelji vrtnic je preozko (v njej bi se znašel sam) in še krivično povrhu, saj je gojil npr. tudi limone. Od ljubiteljskih dejavnosti obstaja na slovenski Wikipediji za zdaj samo ljubiteljska astronomija, kategoriji vrtnarstvo in vrtnice pa sta za naštevanje ljudi neprimerni. Pogrešam tudi uvrstitev med kulturne zgodovinarje, obstajata namreč samo predalček Kulturna zgodovina in širši predalček Zgodovinarji. In pogrešam uvrstitev Kmecla v specifične kategorije piscev oziroma pisateljev: planinske, radijskih iger ter dramatike. Med naštetimi obstajata samo kategoriji slovenskih dramatikov in slovenskih planincev, ki sem ju pravkar dodal obstoječim v Kmeclovem geslu.

Biografska gesla na Wikipediji imajo standardno zaporedje poglavij Življenje, Delo, Priznanja in nagrade, Izbrana bibliografija, Viri, Opombe, Glej tudi. Wikipedijsko oko takoj opazi, da je v geslu vse preveč rdečih povezav, ki kažejo na (še) neobstoječa gesla, namesto modrih, ki bi pripeljala na že napisana gesla. V času pisanja jih še ni bilo, ko pa so se pojavila, so si pisci izbrali malo drugačen naslov. Npr. rdečo povezavo na *Revija Jezik in slovstvo* (Kmecl je revijo urejal dve leti) bo treba spremeniti v *Jezik in slovstvo*, pa bo postala modra. Slepo povezavo na *planinstvo* bo treba spremeniti v *gornišstvo* ali pa se na sveže lotiti članka *planinstvo*. Urediti bo treba tudi seznam njegovih leposlovnih del, npr. po

poglavjih Drame, Radijske igre, Planinska literatura, Kulturna zgodovina, Eseji, Korespondenca.

Na Wikipediji je Kmecl sicer naveden blizu tisočkrat – preveč za naštevvanje, zato naj le povzamem glavne, to je tiste z začetka seznama omemb. Od Kmeclovih del ima samostojno geslo drama *Smrt dolgo po umiranju* ali *Marjetica*. Geslo *Pesnikov portret z dvojnikom o biografskem filmu o Francetu Prešernu*, pri katerem je bil Kmecl soudeležan s scenarijem, je zgolj škrbina. Naša pobožna želja je počasi oblikovati samostojna gesla o vsakem njegovem večjem delu, strokovnem in leposlovnem. Na Kmecla se sklicujejo gesla o literarnoteoretičnih pojmi (esej, satira, proza, trivialna literatura ...), avtorjih (Marjan Kolar, Joco Žnidaršič ...) in inštitucijah (Mohorjeva družba). Njegovo ime se nahaja na seznamih častnih meščanov Ljubljane, zaslužnih profesorjev UL, osebnosti Občine Trbovlje in Občine Šoštanj; povezano na slednja dva sem med pisanjem tegale prispevka dodal v poglavje Glej tudi Kmeclovega gesla. Ojej, Kmecla so pozabili uvrstiti v geslo o 23. februarju, ki našteva dogodka, rojstva in smrti na ta dan. Že dodajam njegovo ime v poglavje Rojstva in presenečen ugotavljam, da se je na ta dan rodil še neki znameniti soimenjak, Matija Korvin (1443–1490), ki je v naših krajih poznan kot kralj Matjaž; sveti Matija ima god samo dan pozneje.

Na **Wikiverzi**, ki je nekakšen študijski peskovnik, se Kmeclovo ime pojavlja pogosto, večinoma v seznamih literature, na katero se sklicujejo študentje v svojih referatih, ki jih, če so oblikovani kot enciklopedična gesla, po pregledu prekopirajo na Wikipedijo. Največkrat se sklicujejo na *Malo literarno teorijo* in na *Slovensko književnost 1945–1965*. V seznamu govorov na partizanskih proslavah sta povezavi na dva njegova govora, v Radovljici in na Dobravi.

Wikivir je prostor, kamor postavljamo leposlovna besedila v javni lasti ali pa svoja besedila, ki jih s tem odstopimo v javno last. Tako usodo je namenil Miha Mohor svojemu spisu *Moj prijatelj Tone Pretnar*, v katerem se spominja pokojnega sošolca:

Mentor našega slovenističnega letnika je bil asistent za zgodovino slovenske književnosti Matjaž Kmecl. Jeseni 1967. se je hudo ponesrečil, ko je pri obiranju sadja padel z drevesa. Študenti smo ga cenili in imeli radi, zato nas je maja naslednjega leta njegovo povabilo na dvodnevni absolventske izlet na Krn zelo razveselilo. Vedeli smo, da je spet v stari formi.

Med Wikinavedki je sedem Kmeclovih izjav, kar se zdi na prvi pogled malo, pa ni tako, saj npr. Paternu in jaz nimava nobenega.

Matjaž Kmecl me je spodbudil za urejanje **kataloga diplomskih nalog**, ki se je nahajal v njegovem kabinetu. Danes je s pomočjo Miha Simoniča v digitalni obliki in šteje 2822 naslovov. Kmecl je kot mentor zapisan pri 57 naslovih, tudi pri moji diplomski o Miroslavu Malovrhu leta 1978.

Prisotnost osebnosti v slovenski javni zavesti pokaže **Digitalna knjižnica Slovenije**. Ker se krivulja dinamike posamezne osebe ne izriše samodejno, ampak je treba številke zanjo vpisati v preglednico ročno, se bom tej zamudni nalogi odpovedal in poročal samo o seštevkih. Poizvedovanje po »matjaž kmecl« da 7824 zadetkov, samo po »kmecl« pa 13.754 (številke se vsak naslednji dan malo povečajo). Bolj varno je upoštevati samo prvo številko, čeprav se velik del iskanja zgolj po priimku tudi nanaša na Matjaža, ki je ob bratu Marku najbolj poznani in najbolj pisмени nosilec svojega priimka. Krivulja zadetkov za niz »kmecl« na spletišču Hathitrust se pojavi in vzpenja nekako med 1960 do 1995 in potrjuje, da pred tem ni bilo kakih drugih vidnejših Kmeclov. Tako kot sem primerjal Josipa Jurčiča s sodobniki, naj primerjam z nekoliko starejšimi literarnovednimi sodobniki še Matjaža Kmecla: Boris Paternu 3493, Franc Zadravec 3294, France Bernik 6868, Jožeta Pogačnika izpuščam, ker je oseb s tem imenom več, Janko Kos 7794, predhodniki pa: Anton Slodnjak 4695, Marja Boršnik 1415, Anton Ocvirk 3730, France Kidrič 2477. Kmecl po omembah in s tem po prepoznavnosti med naštetimi vodi. Na lestvicah kolegov, ki ju oblikujeta število objav v Cobissu in število citatov v strokovnem tisku, je Kmecl na drugem mestu, za Jankom Kosom. Iz tega lahko sklepamo, da se Kmeclova prepoznavnost podobno kot pri Tavčarju v opazni meri napaja iz njegovega političnega življenja.

Na istem mestu oblikujem še lestvico Kmeclovih knjig. Daleč najpopularnejši so po številu omemb *Zakladi Slovenije* (934), na drugem mestu je *Mala literarna teorija* (527). Sledijo *Friderik z Veroniko* (240), *Slovenska postna premišljanja* (189), *Od pridige do kriminalke* (181) itd.

V skoraj štiriurnem **videokolažu**, ki sem ga sestavil za 90-letnico oddelka iz svojih filmskih posnetkov tja od leta 1986 dalje in ga postavil na Youtube, je tudi nekaj daljših kadrov z Matjažem Kmeclom: popotovanje iz Litije do Čateža 12. novembra 1991, ko pripoveduje zgodbe iz Levstikovega življenja (od 36. minute dalje), in njegovo literarno- in kulturnozgodovinsko vodstvo tujih seminaristov po Ljubljani leta 1996 (začne se na 2:24). Kmalu po začetku je dokumentiran obisk ljubljanskih in tujih slavistov pri Mariji Žagar na Uskovnici leta 1987; Marija Žagar je bila moja gimnazijska profesorica slovenščine in dolgoletna korespondentka Borisa Pahorja. V 22. minuti filma je beseda v rahlo okajeni družbi nanescila na Matjaža Kmecla. Priletna sosedka Marije Žagar, zdravnica Vela Tuma, vdova po Borisu Tumi, sinu Henrika Tume, ki so ga domobranci kot aktivista OF ustrelili zadnje dni druge svetovne vojne pri Turjaku, je ob omembi Kmecla komentirala: »On govori, kot da bi rožice sadil.«

Za jezikoslovno razlago te preproste oznake in znanstveni opis Kmeclovega razpravnega sloga bi potreboval korpus Kmeclovih tekstov v digitalni obliki. Podtaknil bi ga programu Voyant in poskušal z njegovo pomočjo identificirati Kmeclove slogovne »rožice«. Ker pa takega korpusa nimam na razpolago in zaradi obstoječe avtorske zakonodaje še dolgo ne bo na voljo (razen če se avtor ali založbe, s katerimi je podpisal pogodbe, ne odločijo drugače), mi ne ostane drugo, kot da Kmeclov

slog označim z nenatančno sintagmo iskani oziroma izbrani izraz, ki ga v opazni meri značijo novotvorbe. Sicer pa so to bolj ali manj uspešno poskušali že drugi, zato razlago prepuščam Tonetu Strojnu, ki je v spisu *Gorniška književnost v Sloveniji v Planinskem vestniku* 1995 (France Malešič ga je pretipkal in postavil na Wikivir, nahaja pa se tudi v Digitalni knjižnici Slovenije) Kmeclov slog tolmačil z besedami razigran, razkošen, žlahten:

V sam pripovedni vrh našega gorskega leposlovja je posegel dr. Matjaž Kmecl. Razkošno branje razigranih stavkov daje vtis, da tudi bralec poseda nekje S prijatelji pod macesni, ko v naročju drži knjigo s tem naslovom, ki jo je izdala založba Obzorja Maribor leta 1978.

Morda je prav dr. Matjaž Kmecl, sam profesor literarne teorije, tisti, ki se mu je v spisih najbolj posrečilo razbiti znano fabulo, ki krasi skoraj vsak gorniški spis s trikotnikom odhod v gore – zmagoslavje na vrhu – zaobljuba goram. Posrečilo pravim zato, ker je v pripovedovanje vnesel žlahtno vedrino, kramljanje z bralcem, lahkost bivanja v naravi. Istemu avtorju gre zasluga, da je kot pisec spremnih tekstov k mnogim tudi nealpskim albumom prinesel žlahtni besedi prvenstvo pred tehnično dovršeno fotografijo, kar ni zanemarljivo in le redkemu uspe.

Prav zato moramo ravno po Kmeclovi zaslugi med gorniško literaturo uvrstiti nekatera spremna besedila in priložnostne zgodbe k alpskim albumom, recimo h knjigi Petra Janežiča *Sij gora* ali k Slovenski gorski pravljici, obe založba Mihelač leta 1994. Seveda izvrstnih Kmeclovih besedil ne manjka niti v *Planinskem vestniku*, posamezne zgodbe pa so tudi v Slovenskih postnih premišljevanjih (Cankarjeva založba 1987).

Matjaž Kmecl uporablja e-pošto, po njej se npr. naklonjeno odziva na moje okrožnice ob vpisovanju partizanskih spomenikov na Geopedijo. Ker je javna osebnost, mogoče ne kršim evropske splošne uredbe o varstvu podatkov s pozivom, da mu po tej poti zaželimo vse najboljše ob okroglem 90. rojstnem dnevu.